

نڀڊگار دڱا ڪا به؟

دڱا وڌڪه هونهرمه نڊڱ...ههسپ و ڙيانڱ، ناشقڱ
سهما بالڱ تڱ ناسڪرن. دڱا ل پارس ڙ دايڪ بوويه،
ڙ بنه مالها دولهه منده، وي خواندنا خواه يا هونهرڱ
ل نه ڪادهميا پارس خواندييه لهر دهسڱ هونهرمه نڊڱ
نافدار «نهنگر»، هونهرڱ ماموسڱاي وي لسهر
دڱاڱ خودڱ باندور بو. هونهرڱ وي يڱ دهسڱيڪڱ
سهر وچاڱڱن مالباڱي و ديروڪي بوون، لي پشڱي لڙير
باندورا ماموسڱاي خواه رزگار بوڱ، وي دهسڱ ب
شيوهڪي تايبهڱ يڱ شڪڱ خاپاندڱ ڪر. نهوڙي باندورا
هونهرمه نڊڱن سروسڱي يڱن وڌڪه (مانيه و ويسلر)
و باندورا وينڱن فوٽوگرافي بوو. ههرودسا باندورا
هونهرڱ ڪلاسيڪي ئيڱالي لسهر وي ههبوو، ڙ بهر ويڙي
د گهنجيني يا خودا چهند جاران سهره دانا ئيڱاليا ڪر.

نڀڊگار دڱا (۱۸۳۴-۱۹۱۷)

فههڱي بالاڱي

رهنگ
و روناھي..
لقين
و جوانڪاري..
د هونهرڱ
شيوهڪاريڱ دا

دا وده که هونه رمنده کی مه زن هیته ناسکرن، لی پستی بوویه پینجی سالی دیگاهه کی راسته قینه دیار بوو». دکارین وی یین سه ماکر دا که چن جوان مینا به لاتینکا دیاردین، دیگا ده نجینیا خودا دگل که یف و خوشی دا بوو، لی کارین وی یین داوین شیوه کی خه مگینی پیغه دیار بوو، بهر ب گرنگی پیدانا بابه تین ژنین سهرشویی و ژنین پرچا خود شه دکرن و سه ماکرین بالی بکراسین کورت درهنگین ژیک جودا دا وده که «زهر، سهوز و شین»، هند جارن کچ بدوو رهنگان دیار دین کو رهنگی خاکی و په مایی، نهف ژی گرنگیا له قهاتن و که یفی دژیانی دا و پیکفه ژیانی ددهت، دیاردا هه قری و دژبه ری، دناقهرا داخوای و ربالیته یی دا، دناقهرا خهون و راستیا تال دا.

دیگا خودی په یوه ندیه کا بباوهری بو دگل مانیه و کومه لا وان هونه مندین بهر ب خاندنگه ها سروشتیان (نیمپرسیونیزی) دجوون، یین ناخی خود ژ تابلویی مانیه (سروشت) هه لاتنا روژی وهرگرتی. هه روهسا وی په یوه ندی دگل « رینوار، سیزان، مونیه، سیسلی و بیسارو» هه بوو.

پستی دیگا سهره دانا (نیوئورلیانز) یا نه مریکی کری، کو ژبو سهره دانا مروقتن خود جو بو و ماوهدی دریز لویری ما (۱۸۷۲-۱۸۷۳)، لی وی لفری بته نی چهند تابلو رسم کرن، نهف تابلویه و نهوین پستی قه گهرا خود یا پاریسی رسم کرن د پیکهاته کا بهر ب بابه تین هاوچه رخ د جوو، پستی چوار سالن نهو ب چهند تابلوین خود د گل کومه لا سروشتیان به شداری پیشانگه ها ب بوو. لی دیگا پیچه وانه ی هند هونه رمنده نین سروشتی بوو، ژ بهر کو نهو د ژیا نه کا خوش و دهوله مند دا دژیا پیویستی وی بوئ نه بوو کو نهو بیرکرنی د فروتن تابلوین خودا بکهت، یان تابلوین بازرگانی رسم بکهت و دگل بازاری بگوچن و ژ هونه ری دوبر بکه قیت، پستی کو نهو راهاتی دگل سروشتیان کو هند دیمه نین شاههنگین ستران و رهقس و سهره جاقین ژنین سترانیز و ناماده بویان رسم بکهت، د وان جهاندا یین کو، چاقپیکه فتنن قه کری و سهره دانین تایبته تیدا تین کرن، دخی دهمی دا بابه تین نفیسینن په رتوکن «نه میل زولا و موباسان» و جیهانا کورته چیروک و رومانین ب هند دیمه نین ژیا نا روژانین پاریس و دهر دورا پاریس دیار بوون، لی فان جورین دیمه نا پیویستی ب هیزه کا هونه ری و شیانین هه لیژارته کا باش هه یه و زیره کی و ژیریا تایبته د هونه ری دا و رسمکرن لقی نا، نهف دیاردا بالکیش بته نی لبا دیگا په پید بوو.

کومه لا تابلوین وی یین لسره سه ماکه رین بالی و سهرشوشتنی و سوارین هه سپا و غاردانی، کو وده که ده ستیکا رسمکرن سه ماکه رین ژن د سالا ۱۸۷۳ دا بوو، پستی ژ نه مریکا قه گه رایه پاریس، لی دیسان وی گه لهک خود فره نه کر ژ بهر کو نهو لژیر باندورا هونه رمنده نین سروشتیان دا مابوو یین وده که نه دوار مانیه (۱۸۸۲-۱۸۸۳)، لی باندوره کا مه زن لسره تابلوین «تولوز لوتریک» کر.

هیدی هیدی هه قالین دیگا یین که فن خود ژ دورکر، ژ بهر کو وان دیگا ب هونه رمنده نین (ژیا نا شهقی) بناق دکر.

ژ کارین وی یین هه مه جور، ژ تابلوین رونی (زهیتی)، بو رهنګین پاستیل تاکو ردها بووی کو د جهه کی تایبته دا کاربکهت، بهر ب په یکه رین برونزی جوو، دگل قی یه کی دیگا شیا بازدانی دگل دهمی بکهت و وینه کرنا باروقتن هونه ری چاخ بیستی، رزگار بوون ژ چافلیکرنی و ژ پاشه روژی، هه روهسا رزگار بوون ژ رهفین نووده می و ژ پیکاسوی بخوه ژی. لسره قی ژی نوگوست رینوار دبیزیت: «نه گه دیگا د ژیی خودی پینجی سالی دا مربا،

بزاځا کارېگریږي لسره دیگا

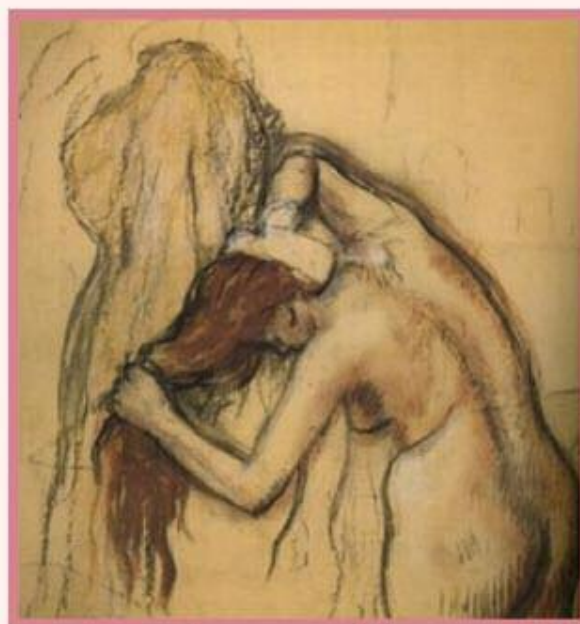
دیگا یه کهم هونه رمنده بوو کو، د بزاځا کارگریږي دا ناقدار بووی. تابلویه کی وی د سالا ۱۹۱۲ دا ببهایي (۱۹۰۰۰ جنه یا) هاته فروتن، دقې دهمې دا نهف یه کهم بهایي کرینا تابلوی بوو. کو کارې هونه رمنده کی هیشتا دژیانی دا بقې بهای بیته کرین هه لبت دې بیته جهې ناقده نگیا وی لنافا کومه لا هونه رمنده دان و د نانا جفاکی دا، هه روه ها گه لهک روژنامه و کوفاران ژي ناماژه بقې یه کی دا نهفه وده که شانسه کی بوو ژبو ناقده نگیا دیگا لنافا کومه لا هونه رمنده نډین کارېگریږي (تأثري)، هه رجه نده نهو پاره نه گه هه شته دهستی دیگای ژبه رکو بهری دهمه کی بازرگانه کی ببهایه کی کیم کری بوو و پاشان ژبو خوه فروت.

ددهستی کی دا دیگای رهنګین رونی (زیتي) بکار دنانین. هه ردم دیگای شکل ب قه له مې ره ژویي دیار دکرن، داهینانه ک د ریبازا بکاره اتنا رهنګین شکهستی دا کر، یین کو هندک لسره یین دی تینه خشانن وده که پیلان، پاشی وی رهنګین «رونی، جواش و پاستیل» کومکر و تابلو ژي دروست کر.

پاشان لداوایی پاستیل بته نې بکار دنانین، وی رهنګین پاستیل د بوخاریدا بکار دینا تا کو مینا رونی (زهیتي) لی دهات و نهرم دبوون پاشی بکار دینا، دقې ماده ی دا دیاردا خپکیشانا بله ز دیت و شیوین روهن و جوان، نهف ژبو لقینا لاشی سه ما که رین بالی گه لهک بالکیش بوو، د پيشانگه ها کارېگری یا هه شته م دا، دیگای ۱۰ تابلویین وینن روت نیشادان. کو د چ قوناغین شیوه کاری دا نهف یه که نه هاتبوو کرن، کو هر دم ژنن (پاک ویی سر په رشت) روت و بی جلوه برگ. یان راوهستیانه، یان رونشتی لسره شیوه کی تایبته لیه رامبه ری نیگار کیشی یان ره سامی، یان لاشی خوه زوها دکته، یان ژي پورا خوه شه دکته نهف دیارده د تابلویین دیگا دا وده سا تین خوه پاکرن هه روه کی، وان ژنا های ژي نینه و بهر دموام بکارې خوه یی روژانه فه د مژولن. بقې شیوی دیگای بسه دان تابلویین لقینا ژنا د کارین روژانه دا و سه ما کر نه کا بلقین و بزاځا لاشی و دهست و پیان هند جاران له رزینا سنگی وان ژي د جوانیه کا رنگ و رونه یی دا بکار دنانی یه، که سه ک دی نه شیا د ریبازمه کا ودها دا ژنی د نازکی و جوانیه کا قه شارتي دا بکار بېنیت بته نې دیگا نه بیت.

کومه لا زنجیره کارین وی یین موزیکي لسره تیلن خه مگیني دژدن، دیگا به رسقا فان هه موو پرسان دا، د وان پسارین لسره فان جوداهیین ناشکرا، دناقیه را رهنګین گه نجاتی و رهنګین پیری دکارین وی دا دناشکرانه و «دبېژیت نهفه ناژاوه یا رهنګانه» (۱).

۱- مونیة:

د کارین فی هونه رمنندی دا ، رهنګی تشتی نابیت د هه موو دمژمیرین روژې دا نه گور بیت ، لی دکه فیه ژیر باندورا پیچه وانه بوونا رهنګین تشتی یین ددرور و دگل گوهارینا روناها روژې.

۲- رینوار:

هر لده سټیکي رینوار د وی باوهری دابو کو ، کیشه یا روناها دگل رهنګی چاره سر بکت لهوما گرنگی دا رهنګین سیبه ری و پیچه وانه بوونی وکه بنگه هی سر رهنګین گرم و هند جاران لسر رهنګین سار د ماوی وینه کرنا جوانی د ژیا نا مروغان و ددرورا وان بتایبه تی دکارین داوی دا ژ بو یه کیتیا دناقه را خهت و رهنګی دا.

رهنګ و روناها

ژ بو کاره کی هونه ری شیودکاری ، روناها گرنگترین رهنګه زه ژ بو پیکهات و ثاقرنی. بی ی روناها گه لک بزحمه ته کو ، بینه ر شیودهی هونه ری یان رهنګ ، هه ست و دهربرینی ببینیت ، پیناسا روناها بیواته یا:» په یوه ندین راستیا دناقه را تری و هه بووی د ناغا سنورین تابلویی هونه ری دا». بدریژیا دیروکی بکارینانا روناها بی واته یا وی د وینه ی دا بشیوین ژ یهک جودا هاتیه بکارینان.

هونه رمنندی دهربرینی (نیکسپریسونیزم) وینه لگور دیتنا چاچی بو تشتی وکه بنگه هی باندورا روناها بی و کارتیکرنا وی یا پیچه وانه دبیت لسر تشتی ددیت د هه کی دیارگری بی روژې دا.

پاشی بهر ب دهرقه چوون و د خواست باندورا روناها روژې لسر سروشتی و ژیاکرنا رهنګ و روناها بی ددینن هونه رمنندی بخودا. ژ بو فی ژی هف هونه رمنده وکه وهدادارین فی باندورا تیشکین روژې بو سر سروشتی د باندورا هه لسه هکا تاییهت دا ددیت.

وکه دلسوزی ژ بو لیدانین ژیندار یین تیشکین روناها بی یین بهر دموام یین تینه گوهارتن د گل بزاا روژې د ناسمانی دا هر ژ هه لاتی تاکو ثاغبوونی ، هه رده سا دگل گوهارتن هه رچوار دهمین سالی بشیودکی گشتی.

هونه رمنندی دهربرینی سه رکه فتن بده ست خست ، ژ تومارکرنا باندورا روناها بی لسر کارئ هونه ری د ماوی لیدانا فرجه ی دا یا رهنه ه کی دده ته چافین مروقی یوان لیدانین فرجه ی کو ، د کورایا هوندورئ خودا جوانیه کی په یدا دکه. فی باندورئ ژی مروغ د تابلویین هونه رمنندی دهربرینی یین وکه:» مونیة ، سیزان و فان گوگ» دا باندورا فی

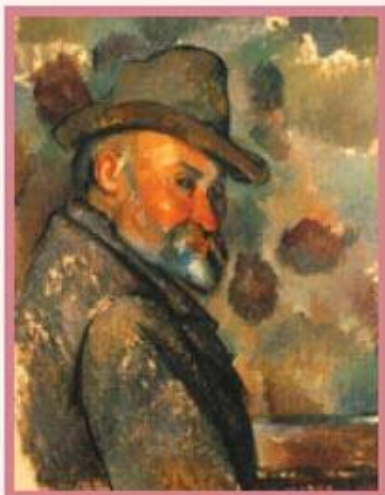
روناها بی دبینیت.

روناها خودی روله کی گرنگه د پیناسا تابلویین هونه ری یین دهربرینی و شروفا بهرهمین هند هونه رمندان دا وکه:

سورا

سیزان

فان گوگ

۳- دیگا

گرنگی ددهته روناها بابه تی د لیگه ریا نا هه قدیتنا
د لقینین هویر د شروقه یا روناها د دستکرد دا، نهو
بهاین رهنکی بقی شیوهی دبینیت دا بشیت کا چاوان
لسهر تشتی نهو دخوازیت بلاف بکته.

۴- بیسارو:

فی هونه رهنه ندی روناکی ودهکه بنگه هی پیکهاتنا
تابلوی بکار دینا، وی گه لهک گرنگی نه ددا له رزینین
روناهی بین ببزاف و گوهارتنا رهنگان ژ دمه کی بو
بی دی هه روه کی مونی، لی نهو خودی ستیلهک
تایهت بوو جودا ژ هونه رهنه ندین دی پیتر گرنگی ددا
نه لقی و بنه جهی لسهر ریا فه گوهاستنا روناهی ژ
بو جوداها روناهی و سیبه ری دور ژ رهنکی رهش ژ
بو رهنکنا سیبه ری لگور وی تشتی دگه هیته چافی
روناهی.

۵- سورا:

گرنگیا رهنک و روناهی لبا فی هونه رهنه ندی
لسهر شیوه کی زانستی یه، د بکارهاتنا سی رهنکین
ته مامکهر لسهر ریبازه کا نوی د به لافکرنا رهنگان د کو
تی ناسکرن ب (التنقییة)

۶- سیزان:

فی هونه رهنه ندی جهه کی بهرز د دیروکا هونه ری
نودم دا هه یه. روناهی ژ بو سیزانی ریبا تلها می یه ژ
بو شروفا تشتی د شیوی شکل و رهنکی دا. هه رودسا
گرنگی پی دان ب بنگه هی نا قاهی نی نابلوی.

۷- فان گوگ:

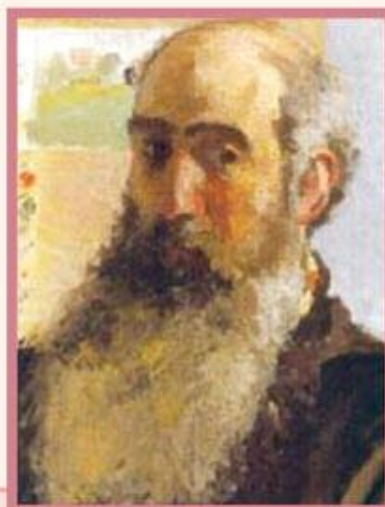
روناهی لبا فان گوگی پشنگیریا دهر برینا هه سکر نی
یه و گرنگی پیدانا ریبازا وی ژ بو گوهارتنا جهی
رهنگان بین لبا مونی و لبا سورا خال و بهر ب خه تین
دریژ و لاکیشه. (۲)

مونی

رینوار

بیسارو

لغین و جهانکاری

دیگا د بهرهمین خودمین هونه‌ری دا گه‌له‌ک گرنگی دایه لغین و جوانکاری. بتایبه‌تی‌ئو و ده‌که زیره‌فانه‌کی و ده‌که کامیره‌کی چاقدیریا هر لغینه‌کی دکر، نه‌گهر د نا‌فا ناتلیا خودا نان دنا‌فا چوار دیواراندا هه‌ستین خودمین جوانی د رهنگین سروشتی دا بکارثانی بن، ئه‌و لژیر رونا‌هیا له‌مپه‌مپین د ژورادا شیا به‌لا‌قبوونا رونا‌هی دگه‌ل بزاقین لاشی د تابلوین خودا بکار بینیت. یه‌ک ژتایبه‌تمه‌ندیین دیگا ئه‌و بو کو، بزاق و لغینین که‌چین سه‌ماکه‌رین بالی ب هه‌موو لغینین لاشی شه‌ جوانیه‌کا هونه‌ری ژئ دنا‌فراند.

هند جارن وی گرنگی ددا لغینین ده‌ستی به‌ته‌نی، و ده‌که د تابلوین روبنس یان بیسارو» دا تین خودیا‌کرن.

هند جارن ژن ب روتی هه‌قه‌ری یه‌ک کرینه و جوانیا لاشی ژنی د هه‌موو بزاقین کاری دا ردسم کریر و ده‌که: «ئوتیکرن، سه‌رشوشتن، بیهن شه‌دان... هتد» لسه‌ر قی ژئ ئه‌م دکارین مینا‌که‌کی تابلویه‌کی دیگا یی «کچ و ده‌که بازنه‌کی لده‌ردورا ماموستای و ده‌که تیپی خویا دکه‌ن»

دقی تابلوی دا گه‌له‌ک ئالی هه‌نه‌ لی دیگا بزانه‌بوون گرنگی دایه چه‌ند ره‌گه‌زین گرنگ که ئه‌فن: کچ، ماموستا، په‌نجه‌ر، ئه‌رد و دیوار..

کچ: چه‌ند به‌ر ب په‌نجه‌ری دچن گهرماتیا وان زیده دبیت. دورترین کچ لار بوونه ژ کولنه‌ده‌ریا راهینانان. بگهرمی به‌ر ب نا‌قه‌راستی تین و کاری خوده‌نه‌جام دده‌ن. لنیزیک دوو کچ هه‌نه کو باش تینه‌ خودیا‌کرن یا یه‌کی لسه‌ر پیا‌نویی رونشتی

یه، وده‌سا دیار دبیت کو، یا بیزاره و ناخوازیت گه‌له‌ک گوهداریا وانه‌یا ماموستاین خوده‌ بکه‌ت و ده‌ستیایه و ژ وانه‌یا تیوری بی زاره دخوازیت زوی ب شیوی پراکتیک وان گوته‌ن ماموستایخوه ئه‌نجام بده‌ت و چا‌قه‌ری سه‌ما بالی یه. کچا دوویی هر ناخوازیت گوهداریا وانه‌یا تیوری بکه‌ت، ده‌ستی خود دایه ته‌نشتا خوده کو نیشانا سه‌سورمانی و ره‌فزک‌رنا وان تشتایه بین هاتینه‌گوته‌ن و نه‌هاتینه‌گوته‌ن. هه‌ردوو ژئ دیاردکه‌ن کو نه‌ لویرینه. هونه‌رمه‌ند بره‌قی لوان دنیریت، بتایبه‌ت ده‌ما سنگی وان بسیبه‌ری تی داپوشین، وده‌سا دیاره کو ئه‌و دخوازن بره‌فن، کوچکی (سه‌گی) بجوک ری لیه‌ر سه‌رچاوا رونا‌هی، وانه‌یی و ناخافتنی گرت ئه‌و دزانت کو، ئالاقین سه‌مای هاتن وده‌نا‌کرن. ئه‌و به‌ته‌نی هه‌ست ب پالدا‌نا ماموستای یا گوپالی دکه‌ت.

ماموستا: ئه‌و بئالیکاریا وی داری نارامگره، ئایا نارمانجا

ئوتیکرن

(دانس ۱۸۷۸)

ټه و دزانن چارچوفا رهش بزه خره فی هاتیه نه خشاندن و دنافا فان چوار ستونین رهش د دیواراندا سه ما کهر دورپیچکرن دهما سستی دکه قیته رویه ری لژی پین وان پاشان بهر ب بلندیا داخواین وان و ژناقبرنا خه ونین وان بین مه غروری دهن.

بفی شیوهی مروف دکاریت فی تابلوی لسه فان ره گه زین سهرده که ببینیت و باندورا هر ټالیه کی لسه تابلوی دیار بکه ت. نه لقین دگه ل بزاا رونا هی، لقین دگه ل تاریاتی، راوهستان و نیرین د به لاقبوونه کا به رفردها هه موو بدیتنا دیگا بوونه شروقه و جوانکاریا تابلوی نیشانی مه دده ت. هر ژ رونا هی لسه سهری ماموستای و ژیکه بوونا پیت وی دگه ل راوهستانا لسه داری، تاکو ته مبه لی و وهستیا نا وان کچین چاقه ری ی له یستنا سه ما بالی و نه گوهداریکنا وانه یا ماموستای، ټه هه موو خوه د نا فا رهنکین ترکوازی و زهر، گولا سور یا لسه پرچی که چی و فیستانین سه ما که ری بالی بین رهنکین دبینیت، ټه هه موو وده که غوبارا وینه ی د هوندوری واته یی دا تی دیارکرن. (۳)

وی ټه وه کو، د ژبی وی بی ناسالقه چووی دا د راهینانین خودا سهرکه فتی بیت و ټیک نه چن؟ یان هه موو شیانین خوه بکار دبینیت ژبو بشیت خوه ناماده بکه ت ژ بو دیتنا پیچه وانه یا هونه ری وی یی گونجای؟ ټیشاره ټین هونه رهنه دی بین لسه رونا هیه کا بیابانی رونا هی لسه سهری ماموستای نشانا تیگه هه شتتا وی یه، رونا هی لسه پیت وی ژی هاتیه دورپیچکرن نیشانا تیچوونا گه نجاتیا وی یا سه ما کرنی یه، هه روه سا چافلینه کرنا هند لایه نا وده که؛ شاگردا لناقهراستی سسته و یا لټالی راستی بیزاا و یا باکور وهستیایه، ماموستا گرنگی دده ته وی یه کی کو، پارچا رونا هی یه جهی ټیبینی. کو ټیبینی هر تم دیاردا زیره کی و سستی یه. په نجهر: ژیدره رونا هی لقینین بهر به لاقه، که سه ک نکاریت یی دی دناقه را خودا هه لپیژیریت، رونا هی دورپیچ دکه ت د لقینه کا هیدی هیدی دا، ټه کچا په نابریه بهر رونا هی ژ په نجه ری دهر تی، هه تا ټه و ل ماموستای خوه ژی نا نیریت ژبه ر کو، ټه دخوازیت بهر برونا هی روشتی بهه شیت و زوی خوه ژ وانه یا تیوری رزگار بکه ت لهوما ناورین وی بهر ب رونا هی په نجه ری دچن. ټهر د: رونا هی لسه رویه ری بگشتی به لاف، دهما مروف ل سپاتیا جلین وان کچا دنیریت، کو ل ټالیه ک دی جلین رهش دبینیت کو لدور ټین خویاکرن و باندورا رهنکی بگشتی تی خودیاکرن ټه ژ جوداکرنا رونا هی و تاری دیار دکه ت.

دیوار: ټه ف دیوارنه لهندا فی سهری وان کچین سه ما کهر ټین خودیاکن، کو لهندا فی سهری وان دیوارک هه یه هه روه و دیواران بهه قرا گری دده ت. ټه و وهستیای پیویست ناکه ت هه بوون و ټیکه تنه دیواران ببینیت، هه روه سا ټه وین لناقهراستی نزانن لپشت وان د په نجه ری را چ دهر دکه قیت، رونا هی دده تی و سنوری تاری و رونا هی ټیک جودا دکه ت و چارچو فی رهش دیاره. کو

۱- نویسه، ادگار دیغا... فنان الخیول والنساء من موقع www.monteda.arahman.net

۲- حنان الأحمد، الضوء في مجال الفن التشکيلي. رسالة ماجستير: ریاض.

۳- Val'ery, Paul; Tanz, Zeichnung und Degas; Suhrkamp Verlag, ۱۹۴۰, S.54

